

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Rubriek Straf(proces)recht

Crijns, J.H.; Dubelaar, M.J.; Crijns J.H., Dubelaar M.J.

Citation

Crijns, J. H., & Dubelaar, M. J. (2017). Rubriek Straf(proces)recht. *Ars Aequi Kwartaalsignaal*, 2017(145), 8516-8519. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/57530>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/57530>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

STRAFRECHT**STRAF(PROCES)RECHT**

AAK20178516

Prof. mr. J.H. Crijns en mr. dr. M.J. Dubelaar

Wetgeving*Regeerakkoord Rutte III*

Na jaren waarin een stortvloed aan strafrechtelijke wetgeving het licht zag, is het de afgelopen maanden rustig gebleven aan het wetgevende front, althans voor zover het gaat om nieuwe wetsvoorstellen en in werking tredende wetgeving. Veel aandacht ging de afgelopen periode uiteraard uit naar het wetgevingsproject Modernisering van het Wetboek van Strafvordering (zie hierover nader elders in deze rubriek). Daarnaast laat de radiostilte van het afgelopen half jaar zich natuurlijk goed verklaren door de lange demissionaire periode van het vorige kabinet. Inmiddels is er echter een nieuw kabinet van VVD, CDA, D66 en ChristenUnie en een nieuw regeerakkoord ('Vertrouwen in de toekomst', te raadplegen via onder meer www.rijksoverheid.nl), dat vanzelfsprekend ook het nodige nieuws bevat voor het strafrecht en de strafrechtspleging. In het navolgende wordt een kort overzicht van de belangrijkste plannen gegeven, waarbij de nadruk ligt op voorgenomen wetswijzigingen. Beleidsvoornemens met betrekking tot (de intensivering van) handhaving en financiering blijven goeddeels onbesproken.

Een van de meest opvallende – en tijdens de formatie al vroegtijdig uitgelekte – punten is de voorgenomen aanpassing van het stelsel van voorwaardelijke invrijheidsstelling, in die zin dat in de toekomst gedetineerden daarvoor niet langer automatisch in aanmerking komen, maar hun voorwaardelijke invrijheidsstelling actief moeten zullen verdienen. Ook in de toekomst zal de periode van voorwaardelijke invrijheidsstelling in beginsel een derde van de opgelegde straf beslaan, maar nieuw is dat deze voortaan gemaximeerd wordt tot een periode van twee jaar, hetgeen met name bij langdurige gevangenisstraffen forse consequenties zal kunnen hebben in die zin dat de periode waarover vervroegde invrijheidsstelling wordt verleend, in dergelijke gevallen beduidend korter zal zijn. Wel wordt expliciet gesteld dat detentiefasering zal blijven bestaan, teneinde 'gedetineerden optimaal te kunnen voorbereiden op terugkeer in de samenleving'. Met betrekking tot de levenslange gevangenisstraf merkt het regeerakkoord op dat indien zou blijken dat voor de tenuitvoerlegging daarvan aanvullende wetgeving noodzakelijk is, deze tot stand zal worden gebracht. Daaraan wordt toegevoegd dat het waarborgen van de belangen van nabestaanden en slachtoffers in dit verband 'cruciaal' is. Uit deze zinnen kan worden afgeleid dat het nieuwe kabinet ten aanzien van de tussentijdse toetsing van de levenslange gevange-

nisstraf niet van plan is meer te doen dan strikt noodzakelijk is met het oog op de EHRM-jurisprudentie ter zake de verenigbaarheid van artikel 3 EVRM met (de executie van) de levenslange gevangenisstraf (zie voor de verschillende stappen in deze discussie diverse eerdere edities van *KwartaalSignaal*).

Met betrekking tot het strafprocesrecht wordt 'ingezet op een verplichting voor verdachten van zware gewelds- en zedenmisdrijven die in voorlopige hechtenis zitten, ter zitting te laten verschijnen'. Als beweegredenen voor de invoering van een dergelijke verplichting noemt het regeerakkoord het vergroten van het delictsbesef en het voorkomen van recidive. Daaraan wordt vervolgens toegevoegd dat de wens van het slachtoffer hieromtrent 'evenwel altijd centraal [zal] dienen te staan'. Aangenomen mag worden dat met deze laatste zin niet wordt beoogd te tornen aan het aanwezigheidsrecht van de verdachte, maar dat hiermee tot uitdrukking wordt gebracht dat daadwerkelijke effectuering van een eventuele verschijningsplicht afhankelijk zal worden gesteld van de vraag of het slachtoffer hier al dan niet prijs op stelt. Dit voornemen komt overigens niet voor het eerst ter sprake. Zo gaf toenmalig staatssecretaris Teeven in 2013 in reactie op een motie van Kamerlid Helder aan op dat moment weinig te zien in invoering van een verschijningsplicht voor verdachten, ook omdat niet op voorhand duidelijk was of en in hoeverre de belangen van het slachtoffer met invoering van een dergelijke verschijningsplicht waren gediend (vgl. *Kamerstukken II* 2013/14, 33552, 8).

Voorts voorziet het regeerakkoord in invoering van een aantal nieuwe en aanpassing van een aantal bestaande strafbaarstellingen, met name in de sfeer van de zedendelicten. Zo is het de bedoeling dat het verspreiden van zogenoemde wraakporno zelfstandig strafbaar wordt gesteld. Daarnaast komt er een zogenoemd pooiervorbod, in aanvulling op de bestaande mogelijkheden die artikel 273f Sr biedt voor de strafrechtelijke aanpak van mensenhandel in de prostitutie. De bedoeling van het kabinet is strafbaarheid te creëren voor een ieder die betrokken is bij 'onvergonde bedrijfsmatige seksuele dienstverlening en daar financieel voordeel uithaalt'. Er is volgens de tekst van het regeerakkoord evenwel geen sprake van strafbaarheid 'als gedragingen niet aan de kern van de seksuele dienstverlening raken'. In de sfeer van de uitingsdelicten is afgesproken dat groepsbelediging (art. 137c Sr) als zodanig strafbaar blijft en dat de strafbedreiging voor het delict haatzaaien (art. 137d Sr) zal worden verdubbeld van één naar twee jaar. Daarnaast mag niet onvermeld blijven dat het regeerakkoord het concrete voornemen bevat om te gaan experimenteren met gedoogde wietteelt voor recreatief gebruik door daartoe aangewezen (middel) grote gemeenten. Het doel van deze experimenten is 'te bezien of en hoe op kwaliteit gecontroleerde wiet gedecriminaliseerd aan de coffeeshops toegeleverd kan worden (gesloten coffeeshopketen) en wat de effecten hiervan zijn.' Na afloop van de experimenten zullen deze onafhankelijk worden geëvalueerd, waarna het kabinet 'bezielt wat het te doen staat'.

Interessant is voorts dat het kabinet een aparte ondermijningswet aankondigt, teneinde ‘de geconstateerde juridische knelpunten in de huidige aanpak van georganiseerde criminaliteit en ondermijnende criminaliteit op te lossen’. In het verband van ondermijning wordt tevens een verbod op zogenoemde Outlaw Motor Gangs aangekondigd, nu motorbendes (sic!) de samenleving ontwrichten ‘door intimidatie en bedreiging van het lokale bestuur en door drugsoverlast, witwaspraktijken, fysiek geweld en tal van andere criminele activiteiten’. Voorts bevat het regeerakkoord de afspraak de genoemde ondermijningswet te laten vergezellen door de oprichting van een apart ondermijningsfonds waarin eenmalig een bedrag van honderd miljoen euro wordt gestort ter intensivering van de aanpak van ondermijning. Enigszins cryptisch wordt daaraan vervolgens nog toegevoegd dat er voor een effectieve aanpak ‘daarnaast meer oog [moet] zijn voor innovaties binnen het strafrecht en voor creativiteit in de aanpak van ondermijning’. Of achter deze zin concrete voornemens schuilgaan of dat deze veeleer moet worden opgevat als daadkracht uitstralende beleidsretoriek, moet worden afgewacht.

Tot slot is het vermelden waard dat de behandeling van het reeds bij de Tweede Kamer aanhangige Wetsvoorstel versterking strafrechtelijke aanpak van terrorisme (*Kamerstukken II* 2016/17, 34746, 2) wordt gecontinueerd. Dit wetsvoorstel voorziet onder meer in het vergemakkelijken van de toepassing van voorlopige hechtenis alsmede tot het verruimen van de mogelijkheden om celmateriaal ten behoeve van DNA-onderzoek af te nemen bij verdachten van terroristische misdrijven. Beide maatregelen beogen met name een effectieve strafrechtelijke aanpak van zogenoemde terugkeerders (zie voor een nadere bespreking van dit wetsvoorstel *KwartaalSignaal* 144). Ook wordt de behandeling van het Wetsvoorstel geweldsaanwending opsporingsambtenaar (*Kamerstukken II* 2016/17, 34641, 2) voortgezet (zie voor een inhoudelijke bespreking hiervan *KwartaalSignaal* 142). Het regeerakkoord voegt daaraan het voornemen toe dat zaken waarin politiemensen zich voor de rechter moeten verantwoorden voor het aanwenden van geweld, voortaan door één daartoe aangewezen rechtbank zullen worden behandeld.

Voortgang Modernisering Wetboek van Strafvordering

Het moderniseringstraject van het Wetboek van Strafvordering gaat gestaag door. De eerste twee boeken van het nieuwe wetboek (Boek 1 – Strafvordering in het algemeen; en 2 – Opsporingsonderzoek) hebben inmiddels de consultatiefase doorlopen (zie hierover nader *KwartaalSignaal* 144) en op 14 september jl. heeft het derde door het ministerie van Veiligheid en Justitie georganiseerde congres gewijd aan de modernisering plaatsgevonden, waarbij werd teruggeblikt op de uitkomsten van deze consultatieronde en vooruitgeblikt op een aantal onderwerpen die in de komende boeken van het nieuwe wetboek aan de orde zullen worden gesteld. Ook heeft eind oktober aan de Erasmus Universiteit Rotterdam een rechtsvergelijkend congres plaatsgevonden waarbij van gedachten werd gewisseld met wetenschappers en wetgevingsjuristen uit vijf Europese

landen die recent (delen van) hun regeling van strafvordering op de schop hebben genomen (België, Duitsland, Frankrijk, Noorwegen en Zwitserland). Meer specifiek werd stilgestaan bij de voorlopige hechtenis, het beslag op gegevens, vereenvoudigde en buitengerechtelijke afdoening van strafzaken, stroomlijning van het hoger beroep, de positie van het slachtoffer in het strafproces en de betrokkenheid van de rechter bij de tenuitvoerlegging van straffen.

In zijn voortgangsbrief van 25 september jl. (*Kamerstukken II* 2017/18, 29279, 395) geeft de minister van Veiligheid en Justitie aan dat de verwachting is dat de concepten van de volgende vier boeken in november 2017 ter openbare consultatie aan de verschillende adviesorganen zullen worden voorgelegd. Het betreft de boeken 3 (Besslissingen omtrent vervolging), 4 (Berechting), 5 (Rechtsmiddelen) en 6 (Bijzondere regels van strafvordering). De wetsvoorstellen met betrekking tot de internationale samenwerking in strafzaken en de tenuitvoerlegging van strafrechtelijke beslissingen – die in de toekomst moeten resulteren in de boeken 7 en 8 van het nieuwe wetboek – zijn in een eerder stadium al aangenomen (zie *Stb.* 2017, 246 resp. *Stb.* 2017, 82).

Voorts geeft de minister in zijn voortgangsrapportage aan dat de komende maanden wordt bezien of en in hoeverre de door de verschillende betrokken instanties uitgebrachte adviezen ten aanzien van de Boeken 1 en 2 aanleiding geven tot aanpassing van de voorstellen voordat beide boeken ter consultatie aan de Afdeling advisering van de Raad van State worden voorgelegd (zie nader over de inhoud van een aantal van de uitgebrachte adviezen *KwartaalSignaal* 144). In het bijzonder wordt achter de schermen nog intensief nagedacht over de regeling van het beslag op gegevens, reden waarom in juni jl. de Commissie modernisering opsporingsonderzoek in het digitale tijdperk is opgericht. Tevens wordt bekeken of en in hoeverre het arrest van de Hoge Raad van 4 april jl. met betrekking tot het doorzoeken van smartphones (ECLI:NL:HR:2017:584) dient te leiden tot aanpassing van de eerdere voorstellen. Ook geeft de minister aan dat mede op basis van de uitgebrachte adviezen wordt verkend ‘of het wenselijk is om op basis van een experimenteerwet vooruitlopend op de invoering van het nieuwe wetboek onderdelen van het nieuwe wetboek te beproeven’ en welke onderwerpen zich daar eventueel voor zouden lenen, waarbij in het bijzonder wordt gedacht aan ‘het vastleggen van ambtshandelingen door middel van nieuwe technieken in plaats van de schriftelijke vorm’ (*Kamerstukken II* 2017/18, 29279, 395, p. 3).

Ook overigens zullen de uitgebrachte adviezen ongetwijfeld nog voor de nodige hoofdbrekens zorgen, niet in de laatste plaats omdat zij – zoals mocht worden verwacht – niet zelden in verschillende richtingen wijzen. Of zoals de minister het diplomatiek verwoordt (*Kamerstukken II* 2017/18, 29279, 395, p. 2):

‘Uit de adviezen blijkt dat de verschillen in positie en verantwoordelijkheid bij de strafrechtspleging zich vertalen in de reacties op de voorstellen. Dit betekent dat er op onderdelen verschillend wordt gedacht over de voorstellen. De procesdeelnemers hebben verschillende belangen en verschillen ook in waardering van de bestaande praktijk.’

Aan de minister de schone taak de verschillende betrokken belangen zodanig met elkaar te verenigen dat een evenwichtige regeling ontstaat.

Jurisprudentie

EHRM 25 juli 2017, 2156/10 (M. t. Nederland)– Contact tussen verdachte AIVD-medewerker en zijn raadsman

Op 25 juli jl. oordeelde het hof in Straatsburg dat Nederland tijdens de vervolging van een AIVD-medewerker voor het lekken van staatsgeheimen het recht op een eerlijk proces heeft geschonden door hem te dreigen met een aanvullende strafvervolging indien hij de staatsgeheime informatie die hij eerder deelde en waarvoor hij werd vervolgd, (nogmaals) zou delen met zijn advocaat gedurende de lopende procedure. De verdachte in deze zaak was een voormalige tolk van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) die ervan werd verdacht een door de AIVD afgeluisterd telefoongesprek te hebben gedeeld met een van de leden van de Hofstadgroep alsmede een verslag van de stand van het onderzoek naar de Hofstadgroep met een ander, hetgeen strafbaar is gesteld in artikel 98 Sr. In 2007 achtte het Hof Den Haag hem hieraan schuldig en legde hem vier jaar gevangenisstraf op, welke beslissing in 2009 door de Hoge Raad in stand werd gelaten (ECLI:NL:HR:2009:BG7232). Bij de start van deze vervolging werd hem door de AIVD te verstaan gegeven dat het nogmaals delen van de gewraakte informatie zou worden beschouwd als een hernieuwde overtreding van artikel 98 Sr, ook wanneer hij deze informatie zou delen met zijn raadsman. Weliswaar onthief de AIVD hem later in het proces van zijn geheimhoudingsverplichting voortvloeiende uit artikel 85 van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002 teneinde hem in de gelegenheid te stellen bepaalde informatie met zijn raadsman te kunnen delen, maar hieraan werden strikte voorwaarden verbonden. Vervolgens kwam verdachte gedurende het strafproces voor de concrete afweging te staan of hij bepaalde informatie al dan niet met zijn raadsman zou delen, wetende dat hij hiermee mogelijk een nieuwe strafvervolging zou riskeren.

In Straatsburg werd namens verdachte geklaagd dat deze handelswijze in strijd zou zijn met het recht op een eerlijk proces, meer in het bijzonder met het recht op rechtsbijstand ex artikel 6 lid 3 sub c EVRM, nu van vrij verkeer tussen verdachte en zijn raadsman gezien de gestelde strikte voorwaarden geen sprake kon zijn. Het EHRM kwam vervolgens tot het volgende unanieme oordeel:

‘93. [...]: what matters is that communication between the applicant and his counsel was not free and unrestricted as to its content, as the requirements of a fair trial normally require.

94. The Court accepts that secrecy rules apply generally, and there is no reason of principle why they should not apply when the members of staff of the security service are prosecuted for criminal offences related to their employment. The question for the Court is how a ban on divulging secret information affects the suspect’s right to defence, both in connection with his communications with his lawyers and as regards the proceedings in courts.

95. It is reflected in the two judgments of the Court of Appeal and the hearing of 12 and 15 February 2007 [...] that the Advocate General gave an undertaking not to prosecute the applicant for breach of his duty of secrecy if such breach was justified by the rights of the defence, as guaranteed by Article 6 of the Convention. This laid upon the applicant the burden to decide, without the benefit of counsel’s advice, whether to disclose facts not already recorded in the case file and in so doing risk further prosecution, the Advocate General retaining full discretion in the matter.

96. The Court considers that it cannot be expected of a defendant to serious criminal charges to be able, without professional advice, to weigh up the benefits of full disclosure of his case to his lawyer against the risk of prosecution for so doing,

97. In those circumstances the Court finds that the fairness of the proceedings was irretrievably compromised by the interference with communication between the applicant and his counsel. There has accordingly been a violation of Article 6 §§ 1 and 3 (c) of the Convention in this respect.’

Naar verluidt heeft de Nederlandse overheid het EHRM laten weten geen beroep in te stellen tegen het oordeel van het hof en heeft de raadsman van de verdachte inmiddels een verzoek tot herziening van het arrest van het Hof Den Haag bij de Hoge Raad neergelegd.

HR 19 september 2017, ECLI:NL:HR:2017:2415 – Advocaat is geen ambt in de zin van artikel 196 Sr

Recent bepaalde de Hoge Raad dat het zich onjuist uitgeven als advocaat niet kan worden gezien als het valselijk bekleeden van een ambt in de zin van artikel 196 Sr. In casu nam een persoon bij zijn verhoor als verdachte iemand mee die zich in strijd met de waarheid voordeed als advocaat. Deze laatste persoon werd vervolgens vervolgd wegens overtreding van artikel 196 Sr, het opzettelijk verrichten van een daad behorende tot een ambt dat hij niet bekleedt. Bij het hof werd de man hiervoor veroordeeld tot een boete van € 500, maar in cassatie werd de vraag opgeworpen of het zijn van advocaat wel kon worden gezien als het bekleden van een ambt in de zin van die bepaling. Dit is volgens de Hoge Raad niet het geval, nu artikel 196 Sr is opgenomen in de titel ‘misdrijven tegen het openbaar gezag’ en toch bezwaarlijk kan worden aangenomen dat met de uitoefening van het beroep van advocaat een van het openbaar gezag deel uitmakend ambt wordt bekleed in de zin van artikel 196 Sr. In zijn conclusie voor het arrest geeft A-G Machiels aan dat hiermee niet is gezegd dat men zich straffeloos in strijd met de waarheid zou mogen uitgeven voor advocaat, nu in een dergelijk geval vervolging ter zake van overtreding van artikel 436 Sr – het valselijk uitoefenen van een beroep waarvoor een toelating is vereist – wel succes zou kunnen hebben.

Literatuur

Proefschriften

- N.L. Holvast, *In the shadow of the judge. The involvement of judicial assistants in Dutch district courts* (diss. Amsterdam UvA), Den Haag: Eleven International Publishing 2017;
- M.C. van Wijk, *Cross-border evidence gathering. Equality of arms within the EU?* (diss. Utrecht), Den Haag: Eleven International Publishing 2017.

Libri amicorum

- R. Staring, R. van Swaaningen & K. van Wingerde (red.), *Over de muren van stilzwijgen. Liber amicorum Henk van de Bunt*, Den Haag: Boom criminologie 2017.

Overig

- S. van der Aa, E. Lahlah & V. Smits, *Vermogensdelicten binnen het huwelijk en het geregistreerd partnerschap. Een onderzoek naar de aard en omvang, de vervolgingsuitsluitingsgrond en civielrechtelijke alternatieven voor strafvervolgning*, Tilburg: Tilburg University – Intervict 2017 (te raadplegen via www.wodc.nl);
- E. Devroe e.a., *Toezicht op strafvorderlijk overheidsoptreden*, Leiden: Universiteit Leiden – Faculteit Governance and Global Affairs 2017 (te raadplegen via www.wodc.nl);
- A.A. van Dijk, *Opzet, kans en keuzes. Een analyse van doodslag in het verkeer*, Zutphen: Uitgeverij Paris 2017;
- C. Fijnaut, *Criminology and the Criminal Justice System. A Historical and Transatlantic Introduction*, Antwerpen/Cambridge/Portland: Intersentia 2017;
- H.T. Lim, *Conservatoir ontnemingsbeslag. Routekaart door het labyrinth*, Weert: Celsus juridische uitgeverij 2017;
- P.A.M. Mevis e.a. (red.), *Parlementaire geschiedenis Modernisering Wetboek van Strafvordering – Boek 0*, Den Haag: Boom Juridisch 2017;
- R. Robroek, *OM-strafbeschikking*, Den Haag: Boom juridisch 2017;
- J. Ryberg, J.V. Roberts & J.W. de Keijser (red.), *Sentencing Multiple Crimes*, Oxford: Oxford University Press 2017;
- A. Verhage & G. Vermeulen (red.), *Mensenrechten en opsporing, terrorisme en migratie*, Antwerpen: Maklu uitgevers 2017;
- W.J. Verhoeven & E. Duinhof, *Effectiviteit van het verdachtenverhoor. Een veldstudie naar de relatie tussen verhoortechnieken, de verklaring van verdachten en de aanwezigheid van de advocaat in zware zaken*, Apeldoorn/Rotterdam: Politie & Wetenschap/Erasmus Universiteit Rotterdam 2017;
- C.G. van Wingerde & H.G. van de Bunt, *Geëiste en opgelegde straffen bij de strafrechtelijke afhandeling van georganiseerde criminaliteit. Rapportage in het kader van de vijfde ronde van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit*, Apeldoorn/Rotterdam: Politie & Wetenschap/Erasmus School of Law 2017.